

دانشنامه هنر عاشیقلار

جلد اول

(تاریخ، ادبیات و موسیقی عاشیقی)

www.ketab.ir

به کوشش: علی پولاد

سرشناسه: وهاب‌زاده، علی، ۱۳۳۳-

عنوان و نام پدیدآور: دانشنامه هنر عاشیق‌لار / به کوشش علی پولاد.
مشخصات نشر: تبریز: بهاردرخت، ۱۴۰۱.

مشخصات ظاهری: ۲ ج.

شابک: دوره: ۹-۷۲-۷۵۲۰-۶۲۲-۹۷۸ ج ۳-۷۴-۷۵۲۰-۶۲۲-۹۷۸ ج ۲-۶۳-۷۵۲۰-۶۲۲-۹۷۸

وضعیت فهرست‌نویسی: فیبا

مندرجات: ج ۱. تاریخ، ادبیات و موسیقی عاشیقی.

موضوع: عاشیق‌لار-ایران

Ashiq lar--Iran

عاشیق‌لار

Ashiq lar

ادبیات عامه ترکی آذربایجانی-ایران

Folk Literature, Azerbaijani--Iran

ادبیات عامه ترکی آذربایجانی

Folk Literature, Azerbaijani

موسیقی آذربایجانی-تاریخ

Music, Azerbaijani--History

شعر ترکی آذربایجانی-ایران

Azerbaijani poetry--Iran

رده‌بندی کنگره: ۳۴۴/۹ ML

رده‌بندی دیویی: ۷۸۹/۰۹۲

شماره کتابشناسی ملی: ۸۹۳۸۴۳۹

دانشنامه هنر عاشیق‌لار

تاریخ، ادبیات و موسیقی عاشیقی

به کوشش: علی پولاد

نوبت چاپ: اول، تبریز تابستان ۱۴۰۱

شمارگان: ۱۲۰۰ نسخه

قطع: وزیری ۴۴۸ صفحه

قیمت دوره ۲ جلدی به همراه فلش: ۱ میلیون تومان

شابک دوره: ۹-۷۲-۷۵۲۰-۶۲۲-۹۷۸

شابک: ۳-۷۴-۷۵۲۰-۶۲۲-۹۷۸

طراح جلد: مهدی خاکپور

لینوگرافی / چاپ / صحافی: افرونگ / میشو / امین

تلفن تماس: ۰۹۱۴۸۰۲۰۴۲۴

جهت خرید کتابها به همراه فلش (آثار صوتی) مبلغ ۱ میلیون تومان به حساب خیریه کودکان سرطانی تبریز واریز نموده و کتابها را به همراه فلش تحویل بگیرید.

فهرست:

۱۷	..... سخنی با خوانندگان
۲۱	..... پیامی از انجمن فرهنگی و هنری عاشیق‌لار آذربایجان شرقی
۲۵	..... پیامی از خانه عاشیق‌های ایران
۲۷	..... پیشگفتار
۳۱	..... فصل اول
۳۱	..... رویکرد تاریخی به هنر «عاشیقی»
۳۳	..... منظومه‌های پیش از اسلام
۳۳	..... ادبیات عاشیقی دوران اسلامی
۳۷	..... پیشینه مطالعاتی
۳۹	..... ایران
۴۱	..... اروپا
۴۲	..... جمهوری آذربایجان
۴۳	..... ترکیه
۴۴	..... ازبکستان
۴۵	..... قرقیزستان و قزاقستان
۴۵	..... ترکان مناطق دیگر و سایر ملل
۴۶	..... «قام - شامان»
۴۸	..... «ژیراٲو»
۴۹	..... «اوزان»
۵۲	..... «باخشی»
۵۴	..... «آقین»

۵۵	«یانشاق»
۵۵	«وارساق»
۵۶	«عاشیق»/«آشیق»
۵۹	عناوین دیگر
۶۰	تقسیم بندی «عاشیق»ها
۶۰	حق عاشیقی
۶۰	عاشیق‌های آفرینش‌گر
۶۰	عاشیق‌های ایفاگر
۶۱	فصل دوم
۶۱	ادبیات «عاشیقی»
۶۴	داستان‌های «عاشیقی» و نمونه‌هایی از آن
۶۴	قواعد کلی در داستان‌های «عاشیقی»
۶۶	داستانهای حماسی
۶۷	داستان آلپ از تونقا
۷۴	داستان تومریس
۷۶	داستان ماناس
۸۱	داستان آلپامیش
۹۰	داستانهای دده قورقود
۱۰۳	داستان کوبلاندی باتیر
۱۰۶	داستانهای کوراوغلو
۱۲۲	دلاوران کوراوغلو و سیمای آنان
۱۲۷	سیمای زن در داستانهای کوراوغلو
۱۳۳	داستان قاچاق نبی
۱۳۷	داستان قاچاق کرم
۱۴۳	داستان قوچاق ستار
۱۴۷	رمانس‌های ترکی

۱۵۴.....	داستان ورقا گلشا .....
۱۵۶.....	داستان بهرام و گل اندام .....
۱۵۷.....	داستان سهیل و نوبهار .....
۱۵۸.....	داستان خورشید و گلشاد .....
۱۵۹.....	داستانهای عاشقانه .....
۱۶۱.....	داستان اصلی و کرم .....
۱۶۹.....	داستان «عاشیق قربانی» و «پری» .....
۱۷۸.....	داستان «عاشیق واله» و «زرنگار» .....
۱۸۳.....	انواع شعر «عاشیقی» (قالبها، مضامین و صناعات ادبی معروف) .....
۱۸۳.....	تصنیف .....
۱۸۴.....	بایاتی .....
۱۸۶.....	گرایلی .....
۱۸۸.....	قوشما .....
۱۸۹.....	مستزاد قوشما .....
۱۹۱.....	دیوانی .....
۱۹۲.....	مخمس .....
۱۹۴.....	گوزللمه .....
۱۹۵.....	قوچاقلاما .....
۱۹۵.....	آغی .....
۱۹۶.....	استادنامه .....
۱۹۷.....	دئیشمه .....
۱۹۹.....	قیامتنامه .....
۱۹۹.....	معراجنامه .....
۱۹۹.....	وجودنامه .....
۲۰۰.....	قوشا یا پراق .....
۲۰۲.....	تجنیس .....
۲۰۳.....	جیغالی تجنیس .....

www.ketab.ir

۲۰۵	فصل سوم
۲۰۵	موسیقی عاشیقی
۲۰۵	ساز «عاشیقی»
۲۰۶	تکنیک‌های اجرایی ساز «عاشیقی»
۲۰۷	موارد و نوع استفاده ساز «عاشیقی»
۲۰۸	بالابان
۲۰۸	قاوال
۲۰۸	کوک ساز «عاشیقی»
۲۰۸	پرده بندی ساز «عاشیقی»
۲۰۸	نواهای «عاشیقی» (عاشیق‌هاوالاری)
۲۰۹	تقسیم بندی نواهای عاشیقی
۲۰۹	نواهای «عاشیقی» بر اساس کوک ساز:
۲۰۹	نواهای «عاشیقی» بر اساس موسیقی و طرز انهای «عاشیق»:
۲۰۹	الف- بخش نواهای حماسی، مردانگی و مبارزه
۲۱۰	ب- بخش نواهای شاد
۲۱۰	ج- بخش نواهای غم انگیز
۲۱۰	نواهای «عاشیقی» بر اساس اشکال شعری:
۲۱۰	الف- نواهای «بایاتی»
۲۱۰	ب- نواهای «گرایلی»
۲۱۰	ج- نواهای «قوشما»
۲۱۰	د- نواهای «دیوانی»
۲۱۱	ه- نواهای «مخمس»
۲۱۱	و- نواهایی که در دیگر قالبهای شعری عاشیقی استفاده می‌شود.
۲۱۲	طبقه‌بندی‌های موجود از نواها (هاوالار)
۲۱۲	الف جغرافیایی
۲۱۲	ب شخصیت اصلی داستان‌ها
۲۱۲	ج قالب و صناعات ادبی شعری

۲۱۲.....	د موسیقایی .....
۲۱۳.....	معروف‌ترین نواهای موسیقی «عاشیقی» در ایران .....
۲۱۶.....	نواهای «عاشیقی» و ارتباط آن با کوک‌های ساز .....
۲۱۷.....	نواهای رایج «عاشیقی» در ایران .....
۲۲۳.....	فصل چهارم .....
۲۲۳.....	پیوند تصوف با هنر اوزان - عاشیق .....
۲۲۳.....	نگاهی کلی به تاریخ تصوف در میان ترکان .....
۲۳۸.....	تأثیر شعر تصوف بر خلاقیت اوزان و عاشیق .....
۲۵۴.....	پیوند هنر موسیقی اوزان - عاشیق با فلسفه عرفانی .....
۲۶۳.....	فصل پنجم .....
۲۶۳.....	محیط‌های عاشیقی .....
۲۶۳.....	محیط‌های «عاشیقی» .....
۲۶۸.....	محیط‌های «عاشیقی» در جغرافیای ایران .....
۲۶۸.....	محیط عاشیقی تبریز - قاراداغ .....
۲۶۹.....	داستانهای رایج عاشیقی در محیط عاشیقی تبریز - قاراداغ .....
۲۷۲.....	محیط عاشیقی اورمیه .....
۲۷۴.....	تعدادی از آهنگهای محیط عاشیقی اورمیه .....
۲۸۰.....	داستانهای رایج عاشیقی در محیط عاشیقی اورمیه .....
۲۸۳.....	محیط عاشیقی سولدوز - قاراپایاق .....
۲۸۳.....	آهنگهایی که در محیط عاشیقی قاراپایاق - سولدوز .....
۲۸۵.....	داستانهای رایج عاشیقی در محیط عاشیقی سولدوز - قارا پایاق .....
۲۸۶.....	محیط عاشیقی زنجان .....
۲۸۷.....	تعدادی از آهنگهای محیط عاشیقی زنجان .....
۲۹۳.....	داستانهای رایج عاشیقی در محیط عاشیقی زنجان .....
۲۹۵.....	محیط عاشیقی قم - ساوه - همدان .....

- ۲۹۷..... خلیج‌ها و موسیقی عاشیقی
- ۳۰۱..... آهنگهای عاشیقی قم/ساوه/همدان
- ۳۰۳..... داستانهای عاشیقی مرسوم در محیط عاشیقی قم/ساوه/همدان
- ۳۰۴..... محیط عاشیقی ترکان منطقه خراسان، گلستان و ترکمن صحرا
- ۳۰۸..... دستگاه‌های موسیقی «ایل ترکمن»
- ۳۱۱..... اسامی سازهای ایل ترکمن و قسمت‌های مختلف آنها
- ۳۱۴..... پرده‌های دو تار باخشی‌ها
- ۳۱۵..... تکنیکهای اجرای دو تار
- ۳۱۶..... خراسان، سرزمین «باخشی»ها
- ۳۱۸..... سبکهای اجرای باخشی‌ها
- ۳۱۹..... مقامها و آهنگهای باخشی‌های ایل ترکمن
- ۳۳۴..... داستانهای معمول در بین باخشی‌های ایل ترکمن
- ۳۳۶..... محیط عاشیقی ترکان جنوب و جنوب غربی ایران (ایل‌های ترک قشقای، خمسه، شاهسون و ...)
- ۳۳۷..... مروری بر موسیقی ایل قشقای
- ۳۴۴..... موسیقی‌دان‌های ترکان جنوب و جنوب غربی ایران:
- ۳۴۴..... الف- چنگی‌ها
- ۳۴۴..... ب- عاشیق‌ها
- ۳۴۴..... داستانهای عاشیقی رایج در محیط عاشیقی ترکان جنوب و جنوب غربی ایران
- ۳۴۵..... محیطهای عاشیقی خارج از ایران
- ۳۴۵..... محیط عاشیقی گزیچه
- ۳۵۴..... محیط عاشیقی دره‌لَبَز
- ۳۵۸..... محیط عاشیقی نخجوان
- ۳۶۱..... محیط عاشیقی ایروان
- ۳۶۳..... محیط عاشیقی چیلدیر
- ۳۶۷..... محیط عاشیقی دربند
- ۳۷۲..... محیط عاشیقی قارا باغ
- ۳۷۸..... محیط عاشیقی شیروان

سخنی با خوانندگان:

هنر عاشیقی هنری است که در آن شخص «عاشیق» به صورت هنرنمایی تک نفره، یا به نوعی استندآپ، به داستان‌سرایی، آواز، نوازندگی، شاعری، و ... می‌پردازد. هر چند در سده‌های اخیر در برخی مناطق عاشیقی نوازندگان دیگر نیز، عاشیق را در این هنرنمایی یاری می‌کنند.

با توجه به شواهد و یافته‌های باستان‌شناسی منشاء و خاستگاه هنر عاشیقی ایران قدیم بوده است. بنابراین این هنر اصیل که حدوداً در ۱۲ کشور جهان رایج است، ریشه در تاریخ و فرهنگ کشور عزیزمان داشته و سرچشمه اصلی آن ایران می‌باشد. مسئله مهمی که شاهد آن هستیم در این اواخر هنر عاشیقی قدم در ورطه فراموشی گذاشته و نزدیک است از محافل هنری و اذهان عمومی به تدریج حذف شود. با احساس این خطر جبران‌ناپذیر فرهنگی و هنری، با راهمایی و همکاری بنده و انجمن فرهنگی و هنری عاشیق‌لار آذربایجان شرقی و خانه عاشیق‌های ایران، تیمی متشکل از متخصصان این ساحه، در طول سه سال اخیر به تألیف و چاپ دانشنامه‌ای ۶ جلدی با نام «دانشنامه هنر عاشیق‌لار» نموده است. هدف از تألیف این مجموعه صیانت از میراث فرهنگی گذشته و حفاظت از داشته‌های غنی این مرز و بوم است.

در جلد اول دانشنامه مذکور که در دست دارید به تاریخ، ادبیات و موسیقی هنر عاشیقی پرداخته شده و در جلد دوم آن زندگینامه حدوداً ۲۸۵ تن از اوزانها، عاشیق‌ها و شاعران بنام ادبیات عاشیقی از صدر اسلام تاکنون آورده شده است. جلد‌های سوم، چهارم و پنجم و ششم این مجموعه شامل ۱۴۱ قطعه از آهنگ‌های عاشیقی می‌باشند که برای اولین بار به صورت یکجا ارائه می‌شوند.